

CURIERU ROMANU

Pretul prenumeratiei pentru Curierul Român împreună cu Buletinul Oficial, este de doi galbeni pe an; iar in parte anul quâte un galbenu.

Abonarea se face in Bucuresci, la

Gazeta

POLITICA, COMMERCIALA

SI

Litterară.

Redactie si la D. Iosifu Romanovu; judece la CC. Cărmuiri si la DD. Profesori.

Aqueastă foie ese de doê ori pe septemână, Martea si Sâmbăta, iar Buletinul de patru ori.

ANUL XVIII. N°. 79.

BUCURESCI.

MARȚI, 15 OKTOMBRIE 1846.

TURCIA.

Konstntinopole, 30 Septemvrie. O împrejurare de o înaltă importanță s'a făcut ieri kunoscut publicului, și a addus în această capitală o mulțumire uneverală, care asemenea va fi simțită, nu ne indoim, de toți bine-voitorii Turciei, de toți aceia cari se interesează de ursitele acestui Imperiu. A. S. Reuf pașa, Marele Vizir, retrăgându-se din funcțiile sale din pricina înaintatei sale vârste, care îl făcea a duce cu mare greutate sarcina treburilor, Reșid pașa, al cărui nume este atât de strâns legat cu reforma, fu kiemat de mărirea Sa Sultanul a implini acest post de înaltă încredere, și care, puind pe tutelarul său în primul rang al dignitarilor otomanii, îi dă puterile cele mai întinse în direcția treburilor. Această nouă garanție dată insituțiilor pe care se întemeiază viitorul Turciei, este o nouă dovadă învederată de simțimentele ce însufflează pe Majestatea Sa Imperială, și de terea sa hotărîre de a înaita cu străduință pe calea deschisă de augustul său părinte și cu atâta porocire preambulată prin acum.

E. S. Aali Efendi, musteșar al trebilor străine, fu kiemat de încrederea imperială a îndeplini postul de ministru al acestui departament remas vakant prin înălțarea A. S. Reșid pașa. Aali efendi a fost mult timp ambasador la Londra, și eminențele sale kalității au făcut ca suveranul său să'l însemneze pentru acest post important. Această a doa promoție n'a pricinuit mai multă plăcere de cât cea dintâiu, și nu face o mai mică dovadă despre spiritul care karakterisează faptele Sultanului.

Se vorbește și de alte schimbări care se vor face peste puțin.

MAREA-BRITANIE.

Dublin I, Oktomvrie. Toată Irlandia este turburată, nu e distrikt sau ținut din care să nu se auză șcene înfricoșătoare. Miliția grăbește în toate părțile; dar ce rezultatură poate face acolo unde turburații sânt ne ripa disperăției? tot una le este a-chellora a muri de foame sau de plumbul dragonului!

Pe când în Irlandia se întâmplă acestea, guvernul englez își perde timpul cu protesturi asupra mărișurilor din Spania. De curând se trimisese încă o notă către ministrul trebilor străine din Spania, în care se zice, că dekurvă sora reginei, care se mărită după fiul regelui de Franția, nu va deklară mai înainte cum-va ea din preună cu toți prinții ce'i va avea, se leară de tronul Spaniei, atunci Englitera este gata a deschide guera. Resultatul se așteaptă, mai alles că nota această s'a trimis să se subskrie și de către alte puteri mari. — Oare încă veak ne aflăm!

KAUSA ROMÂNȚ.

(Urmare.) *)

A șesea: Prin vindekarea pârăstuirilor ce chearkă români locuitori pe pământul regesk.

Kare sânt aceste pârăstui și unde é începutul lor, sau arătat pe skurt în rugămintea celor doi episkopi români, ce au dat la dieta din anul 184 1/3. Am zis pe skurt, căci șirul cel ferg de kapet al greutăților, ce sânt siliți români, cari au același drepturi cu koncetănenii săi în pământul regesk, a le suferi de către această, a le deschide toate cum sânt în întreaga lor întindere, este cu neputință într-o rugăminte așa skurtă. Omul trebuie să le vază azelea acolo în fața lokului în toate zilele, după cum se înființează cu tot prilejul și trebuie să le auză de la cei mai bătrâni, ca să și le poată înkripi. Dar fiind că azea rugăminte acum ămblă din mână în mână, fiindcă în dieta dela 184 1/3 azeleși s'au și așternut cu multă energie, pe lângă aceasta cei ce au avut prilej a se întoarce prin pământul regesk, sau putut konvinge cu okii, nu cere trebuința a le enumăra aci de nou. Cine n'ar avea nici o kunostință despre lucrul acesta, cheaskă numai apologia pro-

*) Bezi N° 74 76, 77, și 78.

fesorului „Suler, la a cărei început se află și rugămintea numiților episcopi, urmăriți cu luare aminte toate încredințele lui, cumprănească toate dovezile ce le aduce, și de ar fi ori cât de precurpins de prăgere, eu nu credu să nu lumineze înaintea okilor așel adevăr curat, cumcă românilor cari lokuesk între sași, nu le merge treaba așa, cum ar trebui să le meargă; ba încă și aceea, că ei sânt siliiți a suferi mulțime de inapoierei înfiortoare. Această rugămintă în diata trekut au aflat o priimire infokată, pe aceasta staturile și rândurile o dădură spre debateră și spre darea prăgerii la sistematika deputație, karea sau orânduit pentru partea prăstuirilor: într'aceea fiind că diata se inkise, rezultatul nu il puturăm vedea. Prăstuirile de atunçi inkoaze nu numai că n'au încetat, ci încă s'au mai grămădit akăroga kulme au fost kiemarea șvabilor și skoaterea românilor de prin kuiburile lor. Această împregiurare pune neapărat îndatorire asupra nației maghiare, ka în privința arșaiilor săi konsoși ku atâta mai virtos să prășiakă și să fakă toate kâte vor fi ku puțin în interesul lor, ku cât că ei niçi prilej n'au de ași așterne prăstuirile sale. Pe la iurisdikțiile judekătorești, pe la magistraturile orașelor, pe la adunările skaunelor, pe la universitate, încă prăk akum din sinul lor român ka jude n'au priimit, român în calitate de deputat la diată încă nu s'au vâzut, prin urmăre ei n'au niçi prilej de a vorbi, și da ași spune prăstuirile, și niçi că vor avea așa kurând. Mărinimosul lor episkop (înțelege pe cel dela Blaj; kăci cel din Sibiu n'are skau în diată) sokotesk că kărși își va rădika glasul în diata de akum în pricina arșaiilor săi poporenți însă această încă nu é destul. Glasul unui bărbat, de ar fi ori și în kare stare frumoasă, de ar fi pricina cât de dreaptă și de ar vorbi ori și ku ce elokuință, nu poate produse așel rezultat, pe kare'l doresk mai mulți, pe kare'l dorește o neție întregă. Ba kâte odată îl și arasă kabalele celor răi. O privire peste evenimintele ce sau întâmplat suptr diata trekut și după aceea, și îndată vom afla pildă pentru ceea ce întresk eu. Un om singur numai atunçi vede folos după vorbirea sa, când la spatele lui stau ku miile, ku milioanele, când prăgerea publikă se oștește pentru el, când află sprijoaș în simburile poporului și în obșteaska lui voință.

La diata ce sau deskis între alte objete însemnătoare se va propune și acesta ka un ce sfânt. Cumcă el akum nu se va trăta ku mai puțin însuflețire de cât în diata trekut, se poate deduce după principul konsekuinței din cele trekute; kăci altfelii vrășmașii noștrii învâryierea noastră ar numio fok de paie. Într'aceea ka această ku atâta să aibă rezultat mai dorit, se cere ka legiuirea să fie sprijinită de puternikul glas al nației, sau ka komitatele, skauenele și iurisdikțiile cetățenilor să dea în instrukție deputa-

ților săi, ka acesta să se silească neapărat a mijloci vindekarea prăstuirilor ce cerkă români pe prăstutul regesk după înțelepciunea lor, pe karea karea li se va prăgă mai bună; ka așa atâta interesele acestei plase de popor, cât și interesele patriei și ale nației maghiare kare sânt vâtmate, pe viitoriu să fie deplin asekurate. Ka așa starea românilor din patria această între maghiari îndreptându-se după puțin prin regularea urbarială și prin alte koncesii, iar între sași prin ekalitatea drepturilor, să poată oreșkum pipri ku mna, că diata ș'au întins kândva și asupra lor luarea aminte, și să kreadă, că nația maghiară îi prețuește și le este bine voitoare și să se konvingă că patrie și pentru români au încetat a mai fi vitriș, ci mamă adevărată.

A șepta. Prin această deklaratie, că de aci înainte nime să nu mai kuteze ași bate jok de român, suptr amerințare de pedepși; kăci această patrie pe român tokma așa îl kunoaște de fiul său ka și pe maghiar, că el într'un kip se împărtășește din bunătățile legii și a le patriei ka și maghiarul; ku un kvânt în năuntrul patriei ori și unde să se poată lăuda că é patriot și să poată trăi ku dreptul de cetățean și de țăran a acestei patrii.

III.

Indemnurile ce avem spre a asupra starea românilor.

Înbunătățirile enumerate prăk aci în folosul românilor sânt cerute ku tot deadinsul:

a) De privințele omenității. Statul poate avea drept a lipsi pe unul sau altul din oameni de o libertate sau alta personsă pe un timp, sau și pe toată viața din pricina prea grele. Dar pentru grașala unuia sau pentru a unei generații a osândi pe milioane, pe popor urmași, ai pedepși pe văkurii nainte, în trup și în suflet, omorând în cei viețuitori pe o sută de generații, această nu e bine, nu é ku kale, nu este ertat. A nu face parte la vreo klasă de oameni din kutare drept al statului sau a vreunei alte klase, tot ar mai trece — pentru că multe mai știe desvinovți mintea omului cea tirană! dar a despoia pe om, pe kipul lui Dumnezeu, pe o parte a poporului de drepturile năskute ku ea, și a despoia pe veție, a pedepși pe fiu pentru prăkatele prăinților, a tikloși pentru prăkatele străbunilor din neam în neam pe toți urmașii peste sute de ani, é nedreptate, e prăkat în kontra omenimii. Dumnezeu kiemă pe om la desvâșire și ferivire, îi dede în mna mijloacele: putere în trup spre a lăkra și a gusta rodul osteneții, minte în kreeri spre a kăuta desvâșire. Așela kare despoia pe semenul său de aceste mijloace; kare nu suferă libera desvoltage ale acestor puteri trupești și sufletești între marginile legii, așela prăkătuște în

kontra omenimii. Desvoltarea omenimii nu e cerg kare se re'ntoarnă în sineși, ci prekum zice un filosof mărît, e o kărgare lungă, minunată, kare se sfârșaste în Dumnezeu. Deși familiile mari și mici ale omenimii, soșietățile, staturile trebuie să nainte nențetat pe acea kărgare, către ațel skor nalt. Ațea kariî impedează ațeastă propășire, kariî subjugu o klasă sau alta de oameni, osândinduo la sărăcie și prostie, păkătuiesk asupra idealului desvărșirii, asupra lui Dumnezeu. Ku kăt é mai mare numărul oamenilor, patrioților, klaselor, staturilor libere și fericițe, ku ațat omenimea e mai mărîtă, ku ațat omul este mai maiestos și Dumnezeu mai frumos lădat în furturile sale!

b) Pretinderea veakului. Veakurile antice au kunoskut numai domni și servi, în zilele noastre vine în privință o mul preste tot. Mărgimea Greției e pătată ku eloșii, a Romei ku sklaviî (mancipia, servi). Veakul de mijlok é inferat și întunekat prin iobăgia veșnikă și prin domnia popeaskă. Veakului nostru se kuvine lauda de a respekta în fiecine personalitatea, pe om și dreptul omenesk, de a face să se respekteze și a nu suferi nikăriî și în niminî bajokorirea demnității omenestî. Frumos skrie generosul baron Etveș la un lok de spre ațea. « Mare é veakul în kare viețuim, » zise el, « dar mărgimea nuî stă întru aflarea vaporului și a drumurilor de fer, ku kare skurtă ori ce depărtățune, nișî în podurile și în minunatele sale zidiri; kăci de ațeștea fărură și anticiî. La piramidele egiptene privim ku mirare, de și le klădi o putere tirană. Mărgimea veakului nostru stă în ațeștea, kă este iubitoriu de omenime. Mărgimea veakului nostru este, kă el rekunosku nobilitatea omeneskă păskutu în fie-kare om, kă opri negoțul ku sklaviî, kă stinse flăkrile tribunalului relegeos (auto da fe) spaniol, kă în lok de a kăsnî pe robî, află pentru ei pedepse îndreptătoare. » — Veakurile antice kunosțea numai popi, boieri și sklavi, zice Veber prea ku istețiușe la un lok, ațăzi karul é omul, poporul nația. Plinie însemnă de Sesostris (rege al Egiptului) kă pe tot anul alegea din supuși prin soarte, kăși avă ai trage karul și a se minuna de el. Ațăzi privim la popor ku alți oki. Ațăzi el este isvorul de tărîe al țărilor. El este țea mai de frunte îngrijire a domnitorilor. Ațăzi nișî kă ar fi ku sfat a face asemenea cergkări (ka Sesosrris). Aristoteles, renumitul filosof grek se îndoiea dakă sklaviî și femeile ar fi destoinice pentru o kultură mai naltă. În veakul nostru nu se mai țere întețerșune ka a lui Aristoteles spre a hotărî așa țeva. Ațăzi personalitatea și dreptul omenesk e kunoskut mai preste tot... Unele lukruri au putut fi bune, sau țel pușin de suferit nainte ku sute de ani; dar dakă ațăzi nu mai au lok, dakă natura omului se înfioră de ele, trebuie să înțete, să apuie. Din ațeștea é și ațeștea, kă unii

sănt favorișii lui Brahma, alții pariî (sklavi țiklôși), o klasă é singura păskutu klironoamă a drepturilor, singura proprietară a libertății, privilegiata favorită a legii, țealaltă e vitrega, sklava veșnică sklaviî, singura purtătoare a sarginelor etc. Țe să facem! Timpurile se skimbără și mulțumim lui Dumnezeu spre bine!

c) Datoria nobilității către iobagi săi și mai virtos către romăni. În vreme ce voim a îndrepta mai toate, a face să simț soșii spiritul fericițoriu al veakului nostru, au numai romăniî să fie aței nenoroșii, ka în al lor interes să nu se naltă nișî un glas iubitoriu de omenime? Au nu și romăniî sănt fiî ai patriei? au nu se află și ei în zidirea statului, de și nu ka stălp frumos, dar negreșit ka temelie tare în dekurs de veasuri? au nu trebuie să tragem luarea aminte și asupra lor? au n'avem datorințe către ei? au nu ei păzesk liniștea ațeștei țări? nu ei kultivă partea țea mai mare a pământului de ațteștea veasuri? au nu meritără ei nișî măkar ațta de o miie ori în deskursul ațtor timpuri? Da, fără îndoială. Ba ațaog, kă Transilvania către nișî un popor n'are ațteștea datorințe ka țokma către romăni, pentrukă în stare așa nefericiță ka romăniî nu se mai află niminî în ațeștea patrie. Ei dela înțeput au fost kredințoșii (aliașii mai țentei, apoi) servitori ai maghiarilor, și numai atunță se răskulară asuprașne, kând nu mai putură suferi țirănia. Așa la 1437, 1514, 1784 *). În privința ațeștea un renumit skriitoriu desvinnuie frumos pe sărăcime. Ațela zice așa: Nedreptatea trebuie să meargă departe, pătă kând poporul se deklară asupraș ku țărie, poporul krede, kă mai bine este a suferi nedreptate, de kă a o face. Pentru țe prunkul, țiklôsul, nenoroșitul și prigonițul kăștigă kompătimirea tuturor, în a kăror inimă mai este o skintie de simț omenesk? pentru kă ei sănt slabî, neputințoșii, vitregii ai soartei, respinși de către alții. Feroasă é ațea inimă, kud este ațel suflet, kare nu se mișkă de unele ka ațeștea, kare nu le konsimte și nu kompătimește. Dar vă întreb: în fața legilor iobagiî și romăniî nu era ei privișii pătă akum ka prunță, ka pupili? nu era prigonișii în ațeștea patrie? Din 100 ori nu putea alunga (proprietariî) de 99 ori fără nișî o priginișă îndestulată? Au nu vedeți voi, kă iți kolo sate întregi ajung la stare țiklôasă și păkăjiță? Au nu este nenoroșire a viețui sute de ani în starea ațeștea înjoșii ațat de tare, în kăt să și pcardă și dorința după un mai bine, ba nișî idea să nu aișă de ațelaș; iar viitoriuș lor să fie lipsit de ori

*) Nu é adeșvrat, kă la 1437 s'ar fi răskulat romăniî, și nișî la 1514, ci săkuu și maghiariî; Doja fu săkuu. Apoi firește kă iți kolo îi imitară și romăniî. Dar sasii nu s'au răskulat de ațteștea ori? Dar săkuu?

Red. Gaz. de Trans.

kare nădejde, koperit ku negur groasă? Dumnezeuul popoarelor! Când va sosi ziua, kareă s'ă aduk' și pentru ei ziorile libertății!

d) Interesele noastre politice și propriu. Montesquieu în renumita sa carte zice: «În țări konstituționale este lukru foarte mare, ka s'ă nu fie mulți oameni în stare de servitute (iobăgie). În aceleș libertatea konstituțională dă preț mare libertății civile, iar kare e despoieat și de una și de alta, vede împregiur de sine o soțietate fericită, a kăria el nu e mādulariu. Vede, kă legea p'zește vinele altora, iar pe al lui nu. El simte, kă domnul s'ău are suflet kare se poate înălța, iar sufletul lui é în ne'nchetat'ă strimtorare, și umilire. Nimik nu apas'ă pe om mai aproape de vite, de k'at dak' vede împregiurul s'ău pururea oameni liberi k'and este în servitute. Unii ka ațeștia se fak dușmani firești ai soțietății, iar numerositatea lor lesne poate deveni perikuloasă.» — Kuvintele ațeștea a le lui Monteskiu kred kă kuprind înv'zătur' mare destul pentru stat. Îns'ă și politika patriei noastre se învoiește ku ațeleș. Bogăția patriei; s'ărbăcia lor mai kurg'nd s'ău mai t'zriu va produse pe a patriei. Apoi popor mai s'ărak de k'at țărani noștrii nu prea este altul. Ei de la încheput inkredințați naturei, din veakuri străbune privir' numai p'ământul de isvor al bogăției; industria și negoțul, ațești puternici faktori ai bogăției naționale leau fost lor ku totul nekunoskute. Legislația de ei nu purt'ă nici o grijă. Kultura p'ământului fiind unika lor treabă, ku mulțirea poporului p'ământul se împ'z'ă, venitul sk'z'u, iar poporul apuse tot mai mult, p'ăb k'and ajunse la ațel puut, pe kare st'ă și astăzi, kare în adev'ăr însuf'ă grijă și temere. Deçi datorința politicei patriotice este, a preveni de timpuriu ațeastă abnormitate perikuloasă, a înp'ăka soartea poporului ku legi k'or'p'unzetoare la skor, a face s'ă uite durerosul trecut pentru un vițtoriu mai p'ăkut. E trist lukru a vedea, kum o klasă de oameni kareă face do'ă din trei p'z'ăi a poporimii din patrie, mai de o mie ani în sistema statului petreche în cea mai mare pasivitate, ne d'nd nici un semn de viață și de lukare liberă. Ea petreche, f'ăg kă s'ă fie f'ăkut sau s'ă fie putut face oarece în interesul s'ău. Va ea petreche astefeliu, în k'at nici alții nu f'ăkur'ă nimik spre folosul ei, iar cele f'ăkute s'ănt tot at'ătea monumente a nenorocirii ei.

(Va urmă.)

Î N Ț I I N Ț Ț R I.

Moșia Putineiu din sud Teleorman a Luminății Sălle Doamni Luksandra Sățu, ce s'ă alk'ătuiește de 2580, și mai bine st'ănjini masă, iar în lungime dela șapte mi p'ăb la opt mi st'ănjini; moșie k'ămp, un ceas și jumătate departe de Dunăre, av'nd pe d'nsa

130 și mai bine kl'ăkași, ku în destule arături, livezi și alte înbunătățiri, prekum și puține p'ădure, tre-k'and prințansa și apa K'ălm'ățiuului. Este de v'ănzare ohavnik', or' în toptan, s'ău în st'ănjini. Cine va fi mușteriu de-ao kump'ăra, s'ă se arate la D. marele Logofăt Kostandin Grigore Sățu, ce șade peste drum de m'ănăstirea Kolji, în tot-d'ăuna de dimineață dela 8 ceasuri europienești p'ăb la 10, și dup' p'ănz dela 4 ceasuri p'ăb la 6, ka s'ă se învoias'ă pentru prețul ei.

P'ădurea cea mare dup' moșia D'ărm'ăneștii din sud Prahova, kare are pe d'nsa tot felul de lemne de kerestea și de st'ănjini de fok, s'ău hot'ărit a se vinde ku mezat înaintea D. marelui Logof. Kostandin Grigore Sățu. Fiind cea v'ăntău strigare la 20 alle următorului Oktomvrie, cea de al doi-lea la 36, și cea de al trei-lea la 31 alle ațeleși luni, kare se va s'ăv'ărsi în kurtăa metohului Sf. Episkopii Rimmiku dupe podu Mogoșoaie. Cine va fi mușteriu s'ă se arat'ă la ațește zile, k'and atunçi s'ă vor ar'ăta kondițiile și anit'ări ațeleșii p'ădurii.

Epitropia Spitalului Brănkovenesk și a Bisericii Domniți Vlași.

Fiind kă la viitorul Sf. George 1847, se împlinește sorokul arenzilor mai jos ar'ătatelor moșii, și anume:

- Komoșteni, Gighira, și Ginciova } sud Dolj.
- Măceșurile, s'ărbesk și rom'ănesk }
- D'ăbuleni } sud Romanați.
- Stoieneshi }
- G'ăujani, sud Vlașka.
- Nekșeshi și Răioși, sud Teleorman.
- Krovu . . . . . }
- M'ătsaru . . . . . } sud Dimboviț'ă.
- S'ăveshti i Braniștea }
- Fundeni, sud Saak.
- R'ăsturnați, ling'ă Poșta M'ărgineni, sud Buzău.
- M'ăts'ăaska i Buciumeanka, sud Ialomiț'ă.
- Gurb'ănești . . . . . }
- Çiumerniku, sau Kula } sud Ilfov.

Kare se vor arendu'ă ku mezat prin trei strigări în sala ațestui Spital, la 1-iu, la 7, și 16, alle viitorului Noembrie. Doritori s'ă vor ar'ăta la însemnatele soroače, unde vor vedea kondițiile, și s'ă vor înființa la înț'ăia și a doa strigare kezași destoînici, ka și epitropia s'ă aib'ă vreme p'ăb la atreia strigare a cheche-ka kalit'ățile lor.

R., I. D. N.